

- or petitions (or requests). Certificate of Russian citizenship of the village Boratyn, Lutsk county F. Pishel, E. Yanaty, I. Yanaty]. VHA. F. Svaz čs. Spolků v Rusi. K. 11. 1 list.*
43. Žadosti. Spysok dobrovoltsiv Cheskoj Druzhyiny z prokhanniamy pro pryiniattia pidanstva (21.01.1915) (150 osob) [*A petition. List of volunteers of the Czech Squad with requests for acceptance of nationality (21.01.1915) (150 persons)*]. VHA. F. Svaz čs. Spolků v Rusi. K. 11. 42 list.
44. Žadosti. Zvernennia Soiuzu chesko-slovatskykh tovarystv v Rosii pro nadannia rosiiskoho pidanstva 360-om dobrovoltsiam chesko-slovatskoho striletskoho polku (21.03.1916) [*A petition. Appeal of the Union of Czech-Slovak Societies in Russia on granting Russian citizenship to 360 volunteers of the Czech-Slovak Rifle Regiment (21.03.1916)*]. VHA. F. Svaz čs. Spolků v Rusi. K. 11. 15 list.
45. Vaculik, Jaroslav (1998). Dějiny volyňských Čechů. II.díl. 1914–1945 [*History of the Volyn Czechs. II. 1914–1945*]. Praha.

УДК 94(73)“1945/1947”Джеймс Бірнс

ДЖЕЙМС БІРНС – ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР І ПОЛІТИЧНИЙ СУПЕРНИК ГАРРІ ТРУМЕНА

Клиніна Тетяна

Стаття присвячена одному з державних секретарів Сполучених Штатів Америки Джеймсу Бірнсу, людині, яка мала різнобарвну кар’єру історію в політичному житті США. Автор надає історіографічний аналіз робіт, присвячених життю та діяльності американського політика, певний наголос робиться на мемуарах Дж. Бірнса та Г. Трумена – ключових осіб цього дослідження. Методологічною базою стали методи системного аналізу та синтезу, проблемно-хронологічний та описовий методи. Також застосовувався принцип історизму, який дав змогу розглянути явище, яке ми вивчаємо, у процесі його розвитку, і, як результат, дало можливість застосувати метод періодизації, зокрема виділити два етапи у розвитку політичних стосунків між президентом та його державним секретарем. У статті зазначається, що на початковому етапі свого президентства Г. Трумен більшою мірою спирався на поради Дж. Бірнса, оскільки свого часу останній був наставником Г. Трумена в Сенаті США. Зокрема, Дж. Бірнс надав невідому Г. Трумену інформацію щодо проєкту з виготовлення атомної бомби і був одним з ініціаторів бомбардування Японії. Призначивши Дж. Бірнса державним секретарем, Г. Трумен сигналізував про наступництво політики Ф. Рузвельта і отримав біля себе «очевидця» Ялтинських угод та інформатора щодо подальших дій. А тому Дж. Бірнс, відіграючи головну роль на Потсдамській, Паризькій мирних конференціях і розуміючи свій статус «очевидця», майже не звертав уваги на експертів з державного департаменту, а також ігнорував Г. Трумена і сам формував зовнішній курс країни. Згодом стало зрозумілим, що Г. Трумен почав займати більш жорстку позицію на світовій арені (особливо у відносинах з СРСР), водночас Дж. Бірнс намагався йти на певні поступки (особливо в тих же відносинах з СРСР). Таке протиставлення врешті-решт дало свої плоди:

політична дистанція між ними збільшувалася, а особистісні зв'язки слабшали. Поступово відносини між цими двома людьми ставали напруженими, особливо коли Г. Трумен відчув, що Дж. Бірнс намагався самостійно визначити зовнішню політику та інформувати президента тільки після цього. Одним із перших випадків розбіжностей була Московська конференція у грудні 1945 р., яка стала початком кінця кар'єри державного секретаря. Г. Трумен максимально відсторонив Дж. Бірнса від проведення зовнішньополітичного курсу країни і в січні 1947 р. офіційно прийняв його відставку.

Ключові слова: США, державний секретар, Джеймс Бірнс, Гаррі Трумен, державний департамент.

Конституція Сполучених Штатів Америки зазначає, що президент є федеральним урядовцем і головним високопосадовцем, який несе найбільшу відповідальність за формування зовнішніх відносини США. Однак поза її увагою залишаються державні структури й посадовці (наприклад, Державний департамент і його очільник), які разом з президентом, а в деяких випадках і без нього, формують і втілюють у життя зовнішньополітичний курс країни. За всю історію існування США країна знала достатньо прикладів, коли в тандемі «Президент–Державний секретар» останній дозволяв собі не підпорядковуватися очільнику держави і перебирав на себе роль лідера у формуванні курсу країни на світовій арені. Одним із таких прикладів був тандем Г. Трумена та Дж. Бірнса – високопосадовців, які почали свій кар'єрний шлях з дружби, а закінчили непримиренною ворожнечею.

З-поміж фундаментальних досліджень проблеми варто відзначити праці Д. МакКоя, Р. Мессера, М. Річардса [6; 8; 11; 12] тощо. Грунтовною є робота біографа Дж. Бірнса журналіста Д. Робертсона, який з перших сторінок задає тон і проголошує Дж. Бірнса одним із найвпливовіших з півдня членом Конгресу. Достатня частина книги присвячена не самому Дж. Бірнсу, а тому місцю, де він народився – Півдню, з відповідними для нього ідеями та ідеалами. Д. Робертсон висвітлює становлення Дж. Бірнса як політика, його частки в рішенні щодо використання атомної бомби, певні труднощі на державній службі й зокрема звинувачує Ф. Рузвельта у провалі Дж. Бірнса при обранні на посаду віце-президента. Також привертає увагу праця Р. Мессера, який говорить про Дж. Бірнса як про могутнього сенатора США, суддю Верховного Суду, помічника президента Рузвельта тощо і тим самим намагається показати витоки «холодної війни», доводячи, що саме міжособистісний трикутник «Ф. Рузвельт– Дж. Бірнс–Г. Трумен» відігравав вирішальну роль у радянсько-американському протистоянні. А репутація експерта американської дипломатії, яким він нібито став після конференції в Ялті, непослідовність у провадженні зовнішнього курсу, яка коливалася від використання атомної дипломатії до повернення до рузвельтівської тактики примирення, згодом зіграла з ним погану гру [13].

Загалом постать Дж. Бірнса, не зважаючи на свою багатогранність і значну політичну кар'єру, не привернула широкої уваги науковців. Деякі з небагатьох дослідників Дж. Бірнса зазначають, що певно така «неувага» до очільника державного департаменту пов'язана зі звинуваченнями Г. Трумена як слабкої ланки в історії зовнішньої політики США, що відштовхнуло науковців від нього як об'єкта дослідження. Якщо постать Дж. Бірнса і привертає увагу науковців, то лише в контексті дипломатії Г. Трумена, де Дж. Бірнс згадується як один із фундаторів «холодної війни», прихильників «атомної дипломатії» та людини, яка порадила Г. Трумену скинути атомні бомби на Японію без оголошення. Однак таке наукове ігнорування не є виправданим, оскільки Дж. Бірнс був сильним політиком, помітною фігурою так званого перехідного періоду між воєнною політикою Ф. Рузвельта та післявоєнною політикою Г. Трумена й водночас виступав виразником американської думки про радянсько-американські відносини. Отже, метою статті є характеристика постаті Дж. Бірнса та аналіз його відносин з президентом щодо вироблення зовнішньополітичного курсу.

Джерельною базою дослідження стали матеріали Конгресу США та мемуари Дж. Бірнса та Г. Трумена. З-поміж матеріалів Конгресу США особливу увагу привертають документи першої та другої сесії 79 з'їзду Конгресу США, а саме: матеріали обговорення питань війни, післявоєнного урегулювання, створення Організації Об'єднаних Націй; призначення нових членів кабінету адміністрації Г. Трумена (зокрема щодо голосування за кандидатуру Дж. Бірнса на посаду державного секретаря США) тощо. Мемуари дають змогу надати особистісного виміру політичної ситуації у США, але не варто забувати про високий рівень їхньої суб'єктивності. Мемуари державного секретаря, передусім, є збіркою емоцій, вражень і переказів про отриманий досвід на державній службі. Дж. Бірнс лише епізодично показує свій політичний зліт і погляди, що читач не відчуває жодної різниці між ним, парубком, який на початку ХХ ст. розпочав політичну кар'єру у Вашингтоні, та досвідченим високопосадовцем, яким він став на середину цього століття. До того ж, мемуари не розкривають нової інформації ані про політичні баталії повоєнного періоду, ані про політичні особистості, які тоді «творили історію» [3]. Мемуари Г. Трумена справляють схоже враження: вони написані зрозумілою, легкою для читача мовою, що інколи виникає відчуття прочитання гарної казки. Будь-якої нової інформації мемуари не надають, а описують ті проблеми «епохи Рузвельта», з якими стикнувся новообраний президент, і, на його думку, впорався з ними на відмінно. На відміну від мемуарів свого державного секретаря, у своїх спогадах Г. Трумен не обійшов увагою видних діячів післявоєнного часу [7].

Джеймс Френсіс Бірнс народився 2 травня 1882 р. в Чарлстоні в родині бідних ірландських іммігрантів, де батько помер від туберкульозу за кілька тижнів

до народження хлопчика, а мати працювала кравчиною. Майбутній державний секретар отримав освіту в католицькій парафіяльній школі, після закінчення якої пішов працювати кур'єром, а згодом – клерком до адвокатської контори [5, 459]. У 1900 р., аби влаштуватися на роботу стенографістом до суду, змінив дату свого народження, додавши три роки, яких не вистачало до необхідних 21. Там суддя зацікавився парубком і почав навчати його юриспруденції. У 1903 р. Бірнс був прийнятий в адвокати, хоча і не мав юридичної освіти, в 1908 р. був обраний прокурором, а в 1910 р. став членом Конгресу, де відрізнився вмінням знаходити компроміси та створювати коаліції і познайомився з Ф. Рузвельтом [13, 11]. Дружба між Дж. Бірнсом і Ф. Д. Рузвельтом тривала багато років, до того ж Дж. Бірнс всіляко підтримував «Новий курс» президента. За це в 1941 р. Ф. Рузвельт призначив Дж. Бірнса суддею до Верховного Суду, а зі вступом США у Другу світову війну попросив його приєднатися до виконавчої влади, призначивши його директором Управління економічної стабілізації [13, 35].

На цій посаді з жовтня 1942 р. по травень 1943 р. він проявив всю свою майстерність, терпіння, законодавчий досвід. Незабаром його визнали помічником президента і з урахуванням поганого здоров'я президента Ф. Рузвельта та його всебічного поглинання у ведення війни і просування Сполучених Штатів на міжнародній арені Дж. Бірнс був визнаний фактичним лідером «домашнього фронту», планувальником, очільником гігантського виробництва воєнного часу та людиною, яка зберігала терпимі умови життя цивільних [5, 459]. Природно, що його політика не викликала всебічного схвалення, а, навпаки, призводила до гострих суперечок з певними «групами тиску», поповнюючи кола його опонентів, а іноді – й ворогів. Саме вони згодом й заборонили його висування на посаду віце-президента США в той час, коли було зрозумілим, що Ф. Рузвельт, найімовірніше, не зможе закінчити четвертий термін свого президенства [12, 297]. А за американськими нормами наступним після президента йде віце-президент.

У травні 1943 р. він обійняв посаду директора управління військової мобілізації, і працював на ній до жовтня 1944 р., а згодом, з жовтня 1944 р. до квітня 1945 р. був Директором управління воєнної мобілізації та реконверсії [11, 37]. У 1944 р. президент Ф. Рузвельт безпрецедентно, вчетверте став президентом США, а тому перед ним постало питання про пошук нового державного секретаря, замість Корделла Хелла, який, на його думку, хоч і був найближчим його соратником, але зі своїми обов'язками не справлявся. Звісно, що кандидатура Дж. Бірнса була на обміркуванні у президента. Згодом у своїх мемуарах це підтвердив й Едвард Стеттініус, який, замість К. Хелла, став останнім державним секретарем Ф. Рузвельта. Зокрема Е. Стеттініус зазначав, що в приватній розмові з Ф. Рузвельтом той дійсно повідомив йому, що на посаду голови зовніш-

нього відомства розглядав декількох осіб, з-поміж яких був і Дж. Бірнс. Однак, Ф. Рузвельт писав: «Джиммі як у сенаті, так і на інших посадах діяв сам по собі, і я не впевнений, що ми зможемо досить гармонійно співпрацювати в одній команді» [14, 184–185].

У липні 1944 р. в Чикаго відбувся Національний з'їзд Демократичної партії, на якому кандидатура Дж. Бірнса мала бути представлена на голосування щодо його призначення на посаду віце-президента. Однак делегати не обрали Дж. Бірнса, натомість висунувши йому заміну – не досить відомого сенатора від штату Міссурі – Гаррі Трумена. Як згадували з оточення Г. Трумена, майбутній президент був шокований, оскільки у нього в кишені лежав листок з промовою, якою він мав привітати Дж. Бірнса [10, 89]. Звісно, що відповідь на питання, чому Дж. Бірнс не підтримали ключові партійні лідери, не є метою цього дослідження. Автор лише крадькома показує ситуацію, за якої майбутній президент і державний секретар опинилися по різні боки в політичному істеблішменті, і, звісно, що цей факт не міг не вплинути на ставлення одного до іншого. До того ж сам Дж. Бірнс вбачав у цьому певний політичний зговір, в якому, на думку Дж. Бірнса, безпосередню роль зіграв і Г. Трумен. Певно, саме з цього моменту Дж. Бірнс, як зазначає надзвичайний і повноважний посол СРСР у США М. Новіков у своїх мемуарах, почав «не поважати Г. Трумена, вважаючи його тупою вискочкою» [1].

Смерть Ф. Рузвельта у квітні 1945 р. внесла певні корективи: Дж. Бірнс подав у відставку і мав намір повернутися до Південної Кароліни задля продовження юридичної практики. Однак смерть Ф. Рузвельта мала й інший бік, а саме зробила друга та колегу Дж. Бірнса Г. Трумена, який тоді обіймав посаду віце-президента, президентом США, і цим внесла зміни в плани майбутнього державного секретаря.

У липні 1945 р. на прохання Г. Трумена Дж. Бірнс погодився обійняти посаду Державного секретаря. Цікавими є деякі свідчення того, що з початком свого президентства Г. Труман не мав наміру запросити Дж. Бірнса обійняти таку високу посаду у своїй адміністрації, замість тодішнього держсекретаря Е. Стеттініуса. Це підтверджує, що Г. Трумен з певним застереженням ставився до Дж. Бірнса, вбачаючи в ньому свого ймовірного суперника. Однак він змінив свою думку, коли ключові сенатори-демократи повідомили Г. Трумену, що Дж. Бірнс – їхній найкращий вибір [6, 18]. Певно до такої думки сенатори дійшли у зв'язку з попередніми посадами Дж. Бірнса за часів президентства Ф. Рузвельта, на яких він зміг зарекомендувати себе. Щоправда, не всі поділяли такий погляд: радники президента не були високої думки про Дж. Бірнса, а деякі «інсайдери» в самому державному департаменті скаржилися на його відносну недосвідченість у закордонних справах. Деякі дослідники, наприклад, зазначають, що призначен-

ня Дж. Бірнса на посаду державного секретаря було свого роду компенсацією Г. Трумена за невдалий для Державного секретаря 1944 р. [12, 302].

Щодо самого Дж. Бірнса, то, як зазначали його знайомі, він мав глибокий інтерес до міжнародних справ. До того ж, його політична філософія була близькою до філософії його друга Корделла Хелла, який свого часу був державним секретарем Ф. Рузвельта [8, 145]. А тому можемо припустити, що Дж. Бірнс виступав за ідею виходу Америки на світову арену, створення ООН та світового суду.

Коли президент Г. Трумен призначав Дж. Бірнса на посаду Державного секретаря у липні 1945 р., багато американських спостерігачів, вказуючи на їхню попередню дружбу, вважали, що останній буде помічником президента в питаннях, пов'язаних із зовнішньою політикою. Загалом, так думав і сам Дж. Бірнс, зазначаючи в листі до свого друга, що «поруч з Президентом, я думаю, що Державний секретар ... буде мати можливість зробити більше, ніж будь-яка інша посадова особа цього уряду, у справі сприяння миру» [11, 41].

Загалом на початковому етапі свого президентства Г. Трумен, перед яким стояли виклики урегулювання післявоєнного світу, розглядав Дж. Бірнса як основне джерело інформації, спираючись на те, що той виступав не лише лобістом попередньо укладених Ялтинських угод, а й особисто був присутнім хоч не на всіх, але на багатьох зустрічах Ф. Рузвельта в Ялті [15, 587]. Отже, можна стверджувати на значному впливі Дж. Бірнса на Г. Трумена під час так званого переходного періоду – часу після смерті Ф. Рузвельта у квітні 1945 р. до грудня 1945 р. Саме в цей період новий і недосвідчений президент передав велику частину справ і формування зовнішньої політики до компетенцій Дж. Бірнса.

Однак стосунки між президентом і держсекретарем незабаром ускладнилися. «Бірнс, – підкреслюють дослідники, – не міг забути, що він був наставником Трумена в Сенаті і що, якби не маніпуляції Рузвельта, він міг би і сам займати Овальний кабінет (якби на виборах 1944 р. був висунутий віце-президентом). Він явно домінував у всіх дискусіях президентського кабінету і звертався до нового президента досить фамільярно, навіть на межі виклику» [2, 50]. До того ж, у нього вкоренилася звичка «діяти багато в чому на свій розсуд, інформуючи президента час від часу» [2, 51]. Зрозуміло, що цей спосіб прийняття рішень зрештою викликав серйозні зовнішньополітичні проблеми і визначив долю державного секретаря.

Наприклад, після переговорів з Й. Сталіним під час Московської наради міністрів закордонних справ у грудні 1945 р. щодо ситуації в Румунії та Болгарії Дж. Бірнс прийняв рішення про визнання цих країн ще до підписання з ними мирного договору [9, 229]. «Трумен був розлючений тим, що Бірнс пішов на компроміс, не порадившись з ним, – писав Г. Кіссінджер. Правда, злегка пова-

гавшись, Трумен погодився з Бірнсом, але це стало початком відчуження між президентом і його державним секретарем, що протягом року призвело до відставки Бірнса» [2, 51]. Згодом Г. Трумен дійшов висновку щодо правильності дій Дж. Бірнса в цьому питанні, однак президент все ж таки залишався незадоволенним виступом Дж. Бірнса в Москві. Відповідно, доброзичливість, яка існувала між двома людьми з часу їхньої спільної служби в Сенаті США з початку 30-х рр. ХХ ст., поступово згасала.

У грудні 1945 р., побачивши що Дж. Бірнс йде в різнобій поглядам Г. Трумена, останній вирішив взяти на себе командування зовнішньою політикою держави. Отже, готовність Дж. Бірнса до компромісу на Московській конференції призвела до вражаючих дипломатичних звершень [11, 43]. Але те, що було можливо з дипломатичного погляду, вже не було доцільно з політичного. І тоді, коли Дж. Бірнс був вже готовий зайняти більш жорстку дипломатичну позицію, Г. Трумен більше не дозволив своєму державному секретарю контролювати зовнішню політику.

На момент 1946 р. держсекретарське крісло під Дж. Бірнсом похитнулося. І не зважаючи на те, що багато високопосадовців адміністрації Г. Трумена розділяли погляди державного секретаря, відчуженість між першим і другим продовжувала збільшуватися, і на середину 1946 р. майже ніхто у Вашингтоні вже не сумнівався в майбутній відставці Дж. Бірнса. Особливо очевидним цей факт став наприкінці 1946 р., коли Г. Трумен не вводив «кульгаву качку» державного секретаря до зовнішньополітичних дискусій на високому рівні [8, 216]. Дж. Бірнс залишився ще на рік на посаді державного секретаря, аби завершити переговори щодо незначних мирних договорів.

20 січня 1947 р. державний секретар Дж. Бірнс офіційно пішов у відставку, і на його заміну до влади у державному департаменті прийшла армія. Новим очільником держдепу США та держсекретарем став колишній начальник штабу Джордж К. Маршалл [13, 587].

І хоча обидва – Г. Трумен і Дж. Бірнс – прожили довге життя, і обидва померли в 1972 р. з різницею в декілька місяців, однак більше не змогли досягти особистого примирення та взаєморозуміння, яке існувало між ними задовго до входження на Вашингтонський Олімп.

Після відставки Дж. Бірнс виступав з критикою внутрішньої політики Г. Трумена і протягом 1948–1949 рр. виголосив ряд публічних нападів на так звану політку «Справедливого курсу», на що Г. Трумен відповідав Дж. Бірнсу: «З часів Ваших промов у Вашингтоні ... я розумію, що відчував Цезар, коли говорив «І ти, Брут?». Відповідь Дж. Бірнса була приголомшливою: «Я – не Брут і сподіваюся, що Ви теж не будете думати про себе як про Цезаря, бо Ви не Це-

зар!» [4, 199]. Згодом Дж. Бірнс отримав перемогу на посту губернатора штату Південної Кароліни і більше ніколи не підтримував кандидатів у президенти від демократичної партії.

Історія його кар'єри – це свого роду сага про успіх у традиційних рамках американських ідеалів і способу життя, коли звичайний хлопець без певних зв'язків і статків лише своєю наполегливою працею зі скромних посад у своєму Штаті досягає найвищих вершин в усій Америці. За свою видатну політичну кар'єру Джеймс Ф. Бірнс здобув репутацію формальної людини без особливого гумору, а довгі роки перебування у Вашингтоні, в окрузі Колумбія, надали йому репутацію національного політичного діяча. На відміну від президента Г. Трумена, державний секретар, наприклад, не був схильний вміщувати у свої зауваження ані емоційні вибухи, ані нецензурну лексику. Крім того, він не потурав пристрастям жалості, які президент періодично демонстрував у подібних неофіційних конклавах з політичними колами та журналістами. Та і загалом, за деякими даними, сам Дж. Бірнс не був високої думки щодо президента Г. Трумена, вважаючи його снобом і ні на що не здатною людиною. За таких умов він дійсно був Державним секретарем свого президента й за сумісництвом його реальним суперником. Г. Трумен це розумів, тому Дж. Бірнс і посів лише четверту за значимістю посаду в порядку заміщення президента та недовго утримався у своєму кріслі. Він задовольнявся лише роллю члена кабінету Г. Трумена, що правда, це не заважало йому проводити активну разом з президентом політику, головною метою якої було встановлення світового лідерства США.

Оскільки наявні попередні дослідження автора, пов'язані із зосередженням уваги на відносинах між президентом і державним секретарем щодо вироблення зовнішньополітичного курсу, починаючи з 1918 р., це дослідження виступає логічним продовженням окресленої проблеми і дасть змогу зрозуміти місце та роль державного департаменту та його очільника в історичній ретроспективі. У подальшому увага буде зосереджена на постаті та діяльності Дж. Маршалла, державному секретареві, який посів це місце після відставки Дж. Бірнса, що дасть змогу відкинути або підтвердити фактор суб'єктивності, а не професіоналізму у тандемі «Президент–Державний секретар» за часів президентства Г. Трумена.

Abstract

The article is dedicated to one of the secretaries of state of the United States of America, James Byrnes, a man who had had such a diverse and career history in US political life. The author provides a historiographical analysis of the few works that deal with the life and activities of American politicians, and, with some emphasis, is made on the memoirs of J. Byrnes and G. Truman, key figures in this study. Methodological basis of the study were methods of system analysis and synthesis, problem-chronological and descriptive methods. The principle of historicism was also applied, which allowed us to consider the phenomenon we are studying in the course of its development and,

as a result, made it possible to apply the periodization method, in particular, to allocate two periods in the development of political relations between the President and his Secretary of State. The article notes that at the initial stage of his presidency, G. Truman relied more on the advice of J. Byrnes, since at one time he was the last mentor of G. Truman in the US Senate. In particular, J. Byrnes provided the unknown G. Truman with information on the atomic bomb production project and was one of the initiators of the bombing of Japan. Appointing J. Byrnes as Secretary of State, G. Truman thus signaled the succession of the policy of F. Roosevelt and received a «eyewitness» of the Yalta agreements and an informant on further actions. Therefore, J. Byrnes, playing a leading role at the Potsdam, Paris Peace Conferences and understanding his «eyewitness» status, almost ignored experts from the State Department, and also ignored G. Truman and formed the country's external course. Later it became clear that G. Truman began to take a more sacrilegious position on the world stage (especially in relations with the USSR), while J. Byrnes tried to make certain concessions (especially in the same relations with the USSR). This confrontation eventually came to fruition: the political distance between them increased and personal ties weakened. Gradually, the personal relationship between the two people became strained, especially when G. Truman felt that J. Byrnes was trying to independently determine foreign policy and inform the president only afterwards. One of the first cases of disagreement was the Moscow Conference in December 1945, which marked the beginning of the end of the Secretary of State's career. G. Truman removed J. Byrnes from the country's foreign policy as much as possible and in January 1947 formally accepted his resignation.

Key words: United States of America, Secretary of State, James Byrnes, Harry Truman, State Department.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Новиков Н. В. Воспоминания дипломата: (Записки о 1938–1947 годах). Москва: Политиздат, 1989. 399 с. URL: http://militera.lib.ru/memo/russian/novikov_nv2/index.html
2. Президенты и внешняя политика США в XX веке: Сборник статей / под ред. Л. А. Пашковского. Севастополь: издательство «Флот Украины», 2001. 72 с.
3. Byrnes J. F. All in One Lifetime. New York: Harper & Brothers. 1958. 432 p.
4. Gormly J. Secretary of State James F. Byrnes, an Initial British Evaluation. *The South Carolina Historical Magazine*. 1978. № 79(3). P. 198–205. URL: www.jstor.org/stable/27567506
5. James Francis Byrnes. *American Bar Association Journal*. 1945. № 31(9). P. 459–460. URL: www.jstor.org/stable/25715333
6. McCoy D. R. The Presidency of Harry S. Truman. Lawrence: University Press of Kansas, 1982. 368 p.
7. Memoirs by Harry S. Truman. Vol. I: Year of Decisions. Garden City, New York: Doubleday & Company, Inc., 1955. 596 p.
8. Messer R. The End of an Alliance: James F. Byrnes, Roosevelt, Truman, and the Origins of the Cold War. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1982. 274 p.
9. Paterson T. Potsdam, the Atomic Bomb, and the Cold War: A Discussion with James F. Byrnes. *Pacific Historical Review*. 1972. № 41(2). P. 225–230. URL: [doi:10.2307/3638329](https://doi.org/10.2307/3638329)

10. Partin J. Roosevelt, Byrnes, and the 1944 Vice-Presidential Nomination. *The Historian*. 1979. 42(1). P. 85–100. URL: www.jstor.org/stable/24445289
11. Richards M. James F. Byrnes on Foreign Policy. *The South Carolina Historical Magazine*. 1991. № 92(1). 34–44. URL: www.jstor.org/stable/27568199
12. Richards M. Notes and Documents: James F. Byrnes on the Democratic Party nomination for Vice President, July 1944. *The South Carolina Historical Magazine*. 2008. № 109(4). P. 295–305. URL: www.jstor.org/stable/40646868
13. Robertson D. Sly and Able. A political biography of James F. Byrnes. New York and London: W. W. Norton and Company. 1994. P. 639.
14. Stettinius E. The Diaries of Edward R. Stettinius, Jr., 1943–1946 G. C. Herring (Ed.). Michigan: New Viewpoints. 1975. P. 544.
15. Theoharis A. James F. Byrnes: Unwitting Yalta Myth-Maker. *Political Science Quarterly*. 1966. 81(4). P. 581–592. URL: [doi:10.2307/2146906](https://doi.org/10.2307/2146906)

References

1. Novikov, N. V. (1989). *Vospominaniya diplomata: (Zapiski o 1938–1947)*, Moskva: Politizdat (Diplomat's Memoirs: (Notes of 1938–1947)). Retrieved February 12, 2020, from http://militera.lib.ru/memo/russian/novikov_nv2/index.html
2. Prezidenty i vneshnyaya politika SShA v XX veke: Sbornik statey. Pashkovskii L.A. (ed.). (2001). Sevastopol: izdatelstvo “Flot Ukrainyi” (US Presidents and Foreign Policy in the 20th Century: Collection of Articles).
3. Byrnes J. F. (1958). *All in One Lifetime*. New York: Harper & Brothers.
4. Gormly, J. (1978). *Secretary of State James F. Byrnes, an Initial British Evaluation*. *The South Carolina Historical Magazine*, 79(3), 198–205. Retrieved February 25, 2020, from www.jstor.org/stable/27567506
5. James Francis Byrnes. *American Bar Association Journal*. 1945. № 31(9). P. 459–460. URL: www.jstor.org/stable/25715333
6. McCoy, D. R. (1982). *The Presidency of Harry S. Truman* Lawrence: University Press of Kansas.
7. *Memoirs by Harry S. Truman (1955). Year of Decisions: Vol. I*. Garden City, New York: Doubleday & Company, Inc.
8. Messer, R. (1982). *The End of an Alliance: James F. Byrnes, Roosevelt, Truman, and the Origins of the Cold War*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1982. 274 p.
9. Paterson, T. (1972). *Potsdam, the Atomic Bomb, and the Cold War: A Discussion with James F. Byrnes*. *Pacific Historical Review*, 41(2), 225–230. [doi:10.2307/3638329](https://doi.org/10.2307/3638329)

10. Partin, J. (1979). *Roosevelt, Byrnes, and the 1944 Vice-Presidential Nomination*. *The Historian*, 42(1). Retrieved February 12, 2020, from www.jstor.org/stable/24445289
11. Richards, M. (1991). *James F. Byrnes on Foreign Policy*. *The South Carolina Historical Magazine*, 92(1). Retrieved February 10, 2020, from www.jstor.org/stable/27568199
12. Richards, M. (2008). Notes and Documents: James F. Byrnes on the Democratic Party nomination for Vice President, July 1944. *The South Carolina Historical Magazine*, 109(4). Retrieved March 13, 2020, from www.jstor.org/stable/40646868
13. Robertson, D. (1994) *Sly and Able. A political biography of James F. Byrnes*. New York and London: W. W. Norton and Company.
14. Stettinius, E. (1975). *The Diaries of Edward R. Stettinius, Jr., 1943–1946*. G. C. Herring (Ed.). Michigan: New Viewpoints.
15. Theoharis, A. (1966). *James F. Byrnes: Unwitting Yalta Myth-Maker*. *Political Science Quarterly*, 81(4). doi:10.2307/2146906